ПОЗИЦІЯ ВС: ВИСНОВОК СПЕЦІАЛІСТА ПСИХОЛОГА, ЯКИЙ ГРУНТУЄТЬСЯ ЛИШЕ НА ПОЯСНЕННЯХ МАТЕРІ БЕЗ СПІЛКУВАННЯ З МАЛОЛІТНЬОЮ ДИТИНОЮ ТА БАТЬКОМ ДИТИНИ З ВИКЛАДАННЯМ ЗАГАЛЬНИХ ВИСНОВКІВ ПРО ЗВ`ЯЗОК МАТЕРІ З ДИТИНОЮ ПЕВНОГО ВІКУ НЕ МОЖЕ БУТИ НАЛЕЖНИМ ДОКАЗОМ[1]

Верховний Суд (Касаційний цивільний суд)

Реферат. Психологічне дослідження, виконане на замовлення одного з батьків без контакту з дитиною та другим із батьків, не дає суду відомостей про предмет доказування. Такого висновку дійшов Касаційний цивільний суд у складі Верховного Суду в постанові від 23 грудня 2020 року у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19). Спір виник між батьками малолітньої дівчинки: батько просив визначити місце її проживання з ним, мати пред'явила зустрічний позов. Соснівський районний суд м. Черкаси 21 травня 2019 року задовольнив позов батька, а Черкаський апеляційний суд 3 жовтня 2019 року скасував це рішення й визначив місце проживання дитини з матір'ю, зокрема з урахуванням висновку спеціаліста за результатами психологічного дослідження від 18 червня 2019 року № 04/19. Верховний Суд зазначив, що цей висновок ґрунтується лише на поясненнях матері та документах, наданих нею; психолог не досліджувала матеріалів справи, особисто не спілкувалася ні з дитиною, ні з батьком і виклала загальні положення про зв'язок матері з дитиною певного віку без урахування фактичних обставин. Тому він не містить інформації щодо предмета доказування і не може бути належним доказом. Апеляційний суд також відхилив висновок органу опіки та піклування на користь проживання з батьком і взяв до уваги лише акт обстеження умов проживання матері, хоча такий акт не замінює висновку органу опіки та піклування, обов'язкового за статтею 19 СК України. Спираючись на Конвенцію про права дитини, статті 141 і 161 СК України та практику ЄСПЛ у справах «М. С. проти України» і «Хант проти України», Верховний Суд наголосив, що рівність прав батьків є похідною від найкращих інтересів дитини, жоден із батьків не має пріоритетного права на проживання з нею, а отже, презумпція проживання малолітньої дитини з матір'ю суперечить сімейному законодавству. Постанову апеляційного суду скасовано, справу направлено на новий розгляд з урахуванням того, що з липня 2017 року дитина фактично живе з батьком. Для психологів і судових експертів рішення окреслює мінімальні методичні вимоги: дослідження обох батьків і самої дитини, вивчення матеріалів справи та висновки, прив'язані до конкретної сімейної ситуації.

Ключові слова: визначення місця проживання дитини, висновок спеціаліста-психолога, психологічне дослідження, належність доказів, найкращі інтереси дитини, орган опіки та піклування, прихильність дитини, рівність прав батьків, Конвенція про права дитини, Касаційний цивільний суд.

Supreme Court Position: A Psychologist's Specialist Opinion Based Solely on the Mother's Explanations, Without Contact with the Young Child and the Father and Containing Only General Statements About the Bond Between a Mother and a Child of a Certain Age, Cannot Be Relevant Evidence

Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud).

Abstract. When a parent submits a psychological opinion in a dispute over a child's residence, the court has to decide whether the opinion actually concerns the facts to be proved. This publication presents the key reasoning of the Civil Cassation Court within the Supreme Court in its ruling of 23 December 2020 in case No. 712/11527/17. The father of a young girl sought an order fixing her residence with him, and the mother filed a counterclaim. The Sosnivskyi District Court of Cherkasy found for the father on 21 May 2019, whereas the Cherkasy Court of Appeal reversed that decision on 3 October 2019 and placed the child with her mother, relying in part on a psychologist's opinion of 18 June 2019 on a young child's need for maternal contact. The Supreme Court held that this opinion could not be relevant evidence: it was based only on the mother's explanations and documents supplied by her, the psychologist had neither examined the case file nor met the child and the father, and the conclusions were general statements detached from the facts of the case. The appellate court had also disregarded the guardianship authority's opinion in favour of the father and relied on a housing inspection report, which cannot replace the opinion required by Article 19 of the Family Code of Ukraine. Citing the UN Convention on the Rights of the Child, the Family Code and the ECtHR judgments in M.S. v. Ukraine and Hunt v. Ukraine, the Court stressed that parental equality derives from the child's best interests and that neither parent has a priority right to residence. The case was remitted for fresh appellate review. For psychologists and forensic experts, the ruling sets minimum methodological requirements: assessment of both parents and the child, study of the case materials and conclusions tied to the specific family situation.

Keywords: child's place of residence, psychologist's specialist opinion, psychological assessment, relevance of evidence, best interests of the child, guardianship authority, child's attachment, equal parental rights, UN Convention on the Rights of the Child, Civil Cassation Court.

Першоджерело: *Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 23.12.2020 у справі № 712/11527/17 (провадження № 61-18882св19).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 06.06.2021.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Kasatsiinyi tsyvilnyi sud). Pozytsiia VS: Vysnovok spetsialista psykholoha, yakyi hruntuietsia lyshe na poiasnenniakh materi bez spilkuvannia z malolitnoiu dytynoiu ta batkom dytyny z vykladanniam zahalnykh vysnovkiv pro zviazok materi z dytynoiu pevnoho viku ne mozhe buty nalezhnym dokazom [Supreme Court Position: A Psychologist's Specialist Opinion Based Solely on the Mother's Explanations, Without Contact with the Young Child and the Father and Containing Only General Statements About the Bond Between a Mother and a Child of a Certain Age, Cannot Be Relevant Evidence] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2021. Vol. 6, No. 3 (33). URL: https://expertize-journal.org.ua/normativnie-documenti/5134-pozitsiya-vs-visnovok-spetsialista-psikhologa-yakij-gruntuetsya-lishe-na-poyasnennyakh-materi-bez-spilkuvannya-z-malolitnoyu-ditinoyu-ta-batkom-ditini-z-vikladannyam-zagalnikh-visnovkiv-pro-zv-yazok-materi-z-ditinoyu-pevnogo-viku-ne-mozhe-buti-nalezhnim-dokazom-u-spravi (onovlena versiia vid 08.06.2021). [in Ukrainian].

2. Postanova Kasatsiinoho tsyvilnoho sudu u skladi Verkhovnoho Sudu vid 23.12.2020 u spravi № 712/11527/17 (provadzhennia № 61-18882sv19) [Ruling of the Civil Cassation Court Within the Supreme Court of 23.12.2020 in Case No. 712/11527/17 (Proceedings No. 61-18882Sv19)]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/93835748 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].